

Sygn. akt III APa 31/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 stycznia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Marek Procek (spr.)
Sędziowie	SSA Jolanta Pietrzak SSA Marek Żurecki
Protokolant	Beata Kłosek

po rozpoznaniu w dniu 22 stycznia 2016r. w Katowicach

sprawy z powództwa R. R. (R. R.)

przeciwko (...) S.A. w J.

o odszkodowanie i zadośćuczynienie pieniężne

na skutek apelacji powoda R. R.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach Ośrodka Zamiejscowego w Rybniku

z dnia 9 kwietnia 2015r. sygn. akt IX P 8/13

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 1 i zasądza od pozwanej (...) S.A. w J. na rzecz powoda R. R. kwotę 3.706,36 zł (trzy tysiące siedemset sześć złotych trzydzieści sześć groszy) tytułem odszkodowania, oddalając powództwo w pozostałym zakresie,

2. oddala apelację w pozostałej części,

3. odstępuje od obciążania powoda kosztami procesu w postępowaniu apelacyjnym.

/-/SSA M.Żurecki /-/SSA M.Procek /-/SSA J.Pietrzak

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III APa 31/15

UZASADNIENIE

Powód R. R. początkowo domagał się zasądzenia od strony pozwanej - (...) Spółki Akcyjnej w J. równowartości

217 nieodpłatnych akcji pracowniczych o wartości giełdowej na dzień 5 sierpnia 2012r. 29.512 zł, a na dzień 22 października 2012r. 19.530zł. Po ostatecznym sprecyzowaniu żądania wniósł o zasądzenie kwoty 75.001 zł za akcje i utratę zdrowia. W uzasadnieniu pozwu podniósł, że przepracował 15 lat u pozwanego i jest byłym pracownikiem pozwanej spółki. Powód wskazał, że w J. i okolicy ponad 70 tysięcy osób otrzymało nieodpłatne akcje, a powód przyczynił się do powstania majątku spółki, tracąc zdrowie i dostał wiadomość, że takich akcji nie otrzyma.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego. W pierwszej kolejności wskazała brak legitymacji biernej po stronie pozwanej w odniesieniu do żądania przyznania powodowi akcji pracowniczych serii A, czy też kwoty pieniężnej z tego tytułu z uwagi na fakt, iż pozwana była jedynie wykonawcą czynności techniczno-organizacyjnych w zakresie zbywania akcji, które wykonuje na podstawie umowy zawartej ze Skarbem Państwa.

Właścicielem tych akcji do momentu ich zbycia był Skarb Państwa, a nie pozwana Spółka. Podniosła ponadto, że w dniu 8 października 2013r. został zakończony 2-letni okres zbywania akcji serii A, a tym samym, nie istnieje już w ogóle możliwość przyznania powodowi akcji. Zwróciła uwagę, że dla uzyskania akcji, poza wymaganym stażem pracy, niezbędne jest spełnienie drugiego wymaganego przez prawo warunku w postaci złożenia oświadczenia o zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji w określonym przez prawo terminie. Zdaniem pozwanej powód - jak sam przyznaje - w pozwie nie złożył takiego oświadczenia,

a za brak złożenia obwinia pozwaną. Pozwana podkreśliła, że to Minister Skarbu Państwa obowiązany był wezwać pracowników uprawnionych do składania przedmiotowych oświadczeń. Wobec powyższego, nawet gdyby przyjąć, że obowiązek informacyjny wynikający z rozporządzenia Ministra Skarbu Państwa z 3 kwietnia 1997r. w sprawie szczegółowych zasad podziału uprawnionych pracowników na grupy, ustalania liczby akcji przypadających na każdą z tych grup oraz trybu nabywania akcji przez uprawnionych pracowników, nie został prawidłowo wykonany, to odpowiedzialność w tym zakresie może ponosić tylko Minister Skarbu Państwa.

Niezależnie od powyższego, pozwana stwierdziła jednakże, że brak podstaw do przyjęcia, iż Minister Skarbu Państwa w sposób nienależyty wykonał obowiązki informacyjne w zakresie konieczności złożenia oświadczenia o zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji. Przeprowadzona akcja informacyjna, do której przystąpiła pozwana, kierując się dobrem swoich pracowników, w znaczny sposób wykroczyła poza zakres objęty rozporządzeniem z 1997r. Ogłoszenia prasowe ukazały się nie tylko w dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym, jak również lokalnym, ale w wielu różnych gazetach. A ogłoszenia wzywające do złożenia oświadczenia o zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji pozwanej zostały wywieszone w przewidzianym prawem terminie w siedzibie pozwanej oraz we wszystkich jej zakładach i oddziałach. Brak było po stronie pozwanej obowiązku indywidualnego informowania uprawnionych pracowników, a tym bardziej jej byłych pracowników o konieczności złożenia oświadczenia o zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji. Pozwana podniosła również zarzut przedawnienia roszczenia. Z twierdzeń pozwu wywnioskować można, iż powód upatruje źródła szkody w tym, że pozwana nie poinformowała go o konieczności złożenia oświadczenia. Powód utracił prawo do nieodpłatnego nabycia akcji z upływem terminu przewidzianego na złożenie przedmiotowego oświadczenia, czyli z upływem dnia 8 października 1997r., zatem dochodzone roszczenie uległo przedawnieniu z upływem 9 października 2007r.

Pozwana podniosła również, że powód nie posiada uprawnień do nabycia akcji serii C, z uwagi na fakt, że stosunek pracy został rozwiązany w 1992r., a akcje serii C przeznaczone były dla pracowników zatrudnionych u pozwanej i w tych spółkach na dzień debiutu pozwanej na Giełdzie (...) S.A., tj. na dzień 6 lipca 2011r.

Ponadto podniosła, że pozwaną nie może obciążać zmiana miejsca zamieszkania powoda i fakt, że nie czytał on prasy, ani nie utrzymywał kontaktu z zakładem pracy.

Brak jest jakiegokolwiek związku przyczynowego pomiędzy działaniem, czy zaniechaniem pozwanej, a nie złożeniem przez powoda przedmiotowego oświadczenia, tak samo nie sposób uznać, że istnieje jakikolwiek związek przyczynowy pomiędzy pogorszeniem stanu zdrowia powoda, a działaniem, czy zaniechaniem pozwanej. Z ostrożności procesowej

strona pozwana podniosła, że ewentualna szkoda jest wynikiem wyłącznej winy powoda, a stopień przyczynienia się wynosi 100%.

Wyrokiem z dnia 9 kwietnia 2015r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku oddalił powództwo (pkt 1) oraz odstąpił od obciążenia powoda kosztami zastępstwa procesowego na rzecz pozwanej (pkt 2).

Na podstawie świadectwa pracy powoda Sąd Okręgowy ustalił, że był on pracownikiem KWK (...) od 2 sierpnia 1977r. do 29 września 1992r. Stosunek pracy ustał w wyniku porozumienia stron, z uwagi na przejście powoda na rentę z ogólnego stanu zdrowia. Z kolei, w oparciu o zeznania powoda ustalono, że obecnie powód utrzymuje się z renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy w kwocie 1.410 zł. W dniu 15 czerwca 1997r. powód wyjechał na stałe do P., gdzie w chwili obecnej zamieszkuje.

Po przejściu na rentę powód wielokrotnie kontaktował się z Kopalnią, z uwagi na załatwianie różnych spraw, na przykład mieszkaniowych oraz z uwagi na otrzymywany deputat węglowy. W lipcu 1997r. powód wystąpił do byłego pracodawcy o zasiłek socjalny i taką zapomogę otrzymał, corocznie dostawał z Kopalni 300 zł tytułem zasiłku. Po wyprowadzce do P., powód nie odwiedzał nikogo na Śląsku i nie utrzymywał z nikim kontaktu. Nie czytał żadnej prasy, bo nie było go na to stać. Natomiast oglądał telewizję i słuchał radia. O akcjach rozdzielanych pracownikom Kopalni dowiedział się z Internetu w 2011r. Obecnie powód pobiera ekwiwalent za węgiel.

Z kolei na podstawie kserokopii prasy, Sąd pierwszej instancji ustalił, że pozwana w 1997r. przeprowadziła akcję informacyjną w postaci ogłoszeń wzywających do złożenia oświadczenia o zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji. Ogłoszenia prasowe ukazały się w Trybunie Śląskiej, Sygnałach J., Gazecie Wyborczej, Super Ekspresie, Ekspresie Wieczornym, Życiu, Rzeczpospolitej.

Sąd ten, powołując się na sprawozdanie z wykonania akcji informacyjno-promocyjnej, ustalił, że ukazało się również ogłoszenie Ministra Skarbu Państwa, a także informacje rozpowszechnione były za pomocą radia i Internetu. W Radiu Zet ukazały się 104 emisje spotu reklamowego dotyczące akcji pracowniczych, w Super FM+ 130 emisji, w Programie I Polskiego Radia 168 emisji. Od 22 września 1997r. do 8 października 1997r. komunikat był publikowany w Internecie.

Na podstawie zaś zeznań świadków J. P. (2), G. P. i T. K., Sąd pierwszej instancji ustalił, że ogłoszenia wzywające do złożenia oświadczenia o zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji pozwanej zostały wywieszone w przewidzianym w prawie terminie w siedzibie pozwanej oraz wszystkich jej zakładach i oddziałach. Były podawane również poprzez radiowęzły pracownicze oraz siedziby Związków Zawodowych.

Według ustaleń tego Sądu, zorganizowana została również konferencja prasowa oraz dyżury telefoniczne ekspertów w mediach. Powód R. R. nie złożył pisemnego oświadczenia o zamiarze nabycia akcji pozwanej spółki.

Dokonując rozważań prawnych, Sąd Okręgowy powołał się na treść art. 2 pkt 5, art. 38 ust. 1 i art. 63 ust. 5 z ustawy z 30 sierpnia 1996r. o komercjalizacji i prywatyzacji (Dz. U. z 2013r. poz. 2016 - t.j.) oraz art. 471 k.p.c. i art. 291 § 1 k.p., uznając roszczenie powoda za całkowicie bezzasadne.

Motywuując swoje rozstrzygnięcie, Sąd Okręgowy wskazał, że poza wymaganym stażem pracy, niezbędne jest spełnienie drugiego wymaganego przez prawo warunku w postaci złożenia oświadczenia w wymaganym przez prawo terminie. Zgodnie z art. 38 ust. 1 w związku z art. 63 ust. 5 powyższej ustawy - termin ten dla pracowników uprawnionych do akcji (...) S.A. biegł w okresie od 8 kwietnia 1997r. do 8 października 1997r., tj. 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy. Zdaniem tego Sądu, po upływie tego terminu nastąpiła utrata prawa do nieodpłatnego nabycia akcji. Termin ten jest terminem

zawitym prawa materialnego i żaden przepis nie przewiduje możliwości jego przywracania. Nadto Sąd Okręgowy - powołując się na orzeczenie Sądu Najwyższego

z 15 maja 2005r., wydane w sprawie IPK 245/04 - wskazał, iż strona pozwana nie była zobowiązana do informowania każdego z pracowników, poprzez indywidualne zawiadomienie. Według Sądu pierwszej instancji, powód nie wykazał ani bezprawności działania pozwanej, ani faktu niewłaściwego wykonania zobowiązania, ani też związku przyczynowego pomiędzy działaniem pozwanej, a powstaniem szkody.

Sąd ten podkreślił także, że pozwana wykazała, że dopełniła wszystkich wymogów wynikających z rozporządzeń Ministra Skarbu Państwa z 3 kwietnia 1997r. i 29 stycznia 2003r. w sprawie szczegółowych zasad podziału uprawnionych pracowników na grupy, ustalenia liczby akcji przypadających na każdą z tych grup oraz trybu nabywania akcji przez uprawnionych pracowników (Dz. U. z 1997r. nr 33 poz. 200 i z 2003r. nr 35 poz. 303).

Pozwana dokonała bowiem szeregu ogłoszeń w prasie o zasięgu ogólnopolskim i lokalnym, informujących o wymogach nabycia akcji pracowniczych, zachowując przy tym należyłą staranność. Ponadto obwieszczenia zostały wywieszone w oddziałach i zakładach spółki, były zamieszczone w Internecie, jak również ogłaszane przez radio i telewizję. Zdaniem tego Sądu, wszyscy zainteresowani pracownicy i byli pracownicy pozwanej mogli

w terminie złożyć oświadczenia o zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji i z tego prawa skorzystali, o czym świadczy chociażby ilość przyznanych akcji pozwanej spółki. Powód

nie złożył wymaganego oświadczenia, nie dlatego, że pozwana nie wykonała ciężącego

na niej obowiązku, ale dlatego, że sam nie dołożył należytej staranności w realizacji należnych mu praw. Akcja informacyjna była - zdaniem Sądu Okręgowego - prowadzona

na szeroką skalę, nie tylko lokalną, ale również ogólnopolską. Niewątpliwie powód, pomimo zmiany miejsca zamieszkania, w dalszym ciągu przebywał na terenie Polski, nawet gdyby

nie czytał żadnej prasy - jak twierdzi - to niewątpliwie słuchał radia oraz oglądał telewizję.

Z zeznań jego wynika, że ostatecznie dowiedział się o akcjach rozdzielanych pracownikom Kopalni z telewizji i Internetu. Powód, wykazując inicjatywę ze swojej strony, mógł

z łatwością dowiedzieć się o zapisach na akcje, a pozwana nie może ponosić odpowiedzialności za bierność strony powodowej. Zdaniem Sądu Okręgowego, nie istnieje żaden związek przyczynowy pomiędzy stanem zdrowia powoda, a niemożliwością złożenia oświadczenia w stosownym terminie, jak również powód nie wykazał, żeby pozwana ponosiła jakąkolwiek odpowiedzialność za aktualny stan zdrowia powoda, nawet gdyby uległ on pogorszeniu z tego tytułu, że powód czuje się pokrzywdzony za odmowę przyznania akcji pracowniczych.

Natomiast odnosząc się do zgłaszanego przez pozwaną zarzutu przedawnienia roszczenia, Sąd pierwszej instancji stwierdził, że nie zasługuje on na uwzględnienie. Wskazał bowiem, że do roszczenia o odszkodowanie z tytułu utraconego prawa do akcji, wynikającego z art. 471 k.c., należy stosować konstrukcję przedawnienia, wynikającą z art. 291 § 1 k.p.

i liczyć termin przedawnienia od momentu zawarcia umowy nieodpłatnego nabycia akcji (wyrok Sądu Najwyższego z 8 maja 2012r., w sprawie I PK 211/11). Takie umowy -

jak ustalił Sąd Okręgowy - zaczęto zawierać z osobami uprawnionymi po 6 lipca 2011r., zatem nie doszło do przedawnienia, skoro powód złożył pozew w dniu 27 września 2012r.

Sąd Okręgowy odstąpił od obciążenia powoda kosztami zastępstwa procesowego

na rzecz pozwanej, na mocy art. 102 k.p.c., z uwagi na trudną sytuację materialną i zdrowotną powoda, porównanie sytuacji ekonomicznej stron oraz subiektywne przekonanie o słuszności żądań powoda i poczucie krzywdy związane z niezyskaniem świadczeń pracowniczych.

Apelację od powyższego wyroku wniósł powód, wnosząc o ponowne rozpoznanie jego sprawy i uwzględnienie jego roszczenia. Apelujący wskazał, że - jego zdaniem - pozwana zaczęła informować o konieczności złożenia oświadczenia o zamiarze nabycia nieodpłatnych akcji dopiero po 15 czerwca 1997r., a powinna od 8 kwietnia 1997r.

W odpowiedzi na powyższą apelację pozwana wniosła o jej oddalenie w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Przyjmując ustalenia poczynione przez Sąd pierwszej instancji, jako własne oraz uzupełniając je, na mocy art. 382 k.p.c., Sąd Apelacyjny uznał, że apelacja powoda zasługuje na częściowe uwzględnienie, choć z zupełnie odmiennych powodów, niż podniesione w apelacji.

Jako bezsporne przyjąć należy, iż w 1997r. były pracodawca powoda - przedsiębiorstwo państwowe - został przekształcony w spółkę prawa handlowego, na podstawie przepisów ustawy z dnia 30 sierpnia 1996r. o komercjalizacji i prywatyzacji (Dz. U. z 2015r., poz. 74 - t.j., dalej jako ustawa o komercjalizacji). Stosownie do regulacji zawartych w tej ustawie, uprawnieni pracownicy mogli skorzystać z prawa do nieodpłatnego nabycia akcji (...) S.A. w J., jeżeli mieli wymagany staż pracy, a także złożyli stosowne oświadczenia w okresie od 8 kwietnia 1997r.

do 8 października 1997r. We wskazanym okresie pracownicy pozwanej oraz byli pracownicy pozwanej, legitymujący się wymaganym prawem stażem pracy u pozwanej, składali oświadczenia o woli nabycia akcji.

Ponadto, bezspornym w sprawie jest, że powód był osobą uprawnioną do nieodpłatnego nabycia akcji pozwanej, w rozumieniu art. 36 ust. 1 w związku z art. 2 pkt 5 lit. c ustawy o komercjalizacji, gdyż był pracownikiem Kopalni (...) w okresie od 2 sierpnia 1977r. do 29 września 1992r., wchodzącej w skład pozwanej, a stosunek pracy ustał w wyniku porozumienia stron, z uwagi na przejście powoda na rentę z tytułu niezdolności do pracy. Nie jest również kwestionowane przez żadną ze stron zarówno to, że powód nie złożył w okresie od 8 kwietnia 1997r. do 8 października 1997r. oświadczenia o woli nieodpłatnego nabycia akcji pozwanej, jak i to, iż pozwana nie wydała mu zaświadczenia o okresie zatrudnienia.

Inicjując rozważania, należy wskazać na judykaturę Sądu Najwyższego uznającą, że z mocy przepisów cyt. ustawy o komercjalizacji, dotyczących nieodpłatnego nabycia akcji, powstaje między uprawnionym pracownikiem, a Skarbem Państwa oraz prywatyzowaną spółką stosunek prawny o charakterze zobowiązaniowym i niewykonanie (nienależyte wykonanie) wynikających z niego obowiązków może prowadzić do odpowiedzialności odszkodowawczej na podstawie art. 471 k.c. (wyrok z dnia 6 sierpnia 1998r., III ZP 24/98, OSNAPiUS 1999, Nr 17, poz. 545; OSP 2000, Nr 2, poz. 31 z glosą J. Broła; Glosa 2000 nr 1, s. 16 z glosą M. Przychodzkiego; wyrok z dnia 22 stycznia 2004r., I PK 291/03, OSNP 2004, Nr 23, poz. 397; uchwała z dnia 28 kwietnia 2004r., III CZP 19/04, OSNC 2005, Nr 6, poz. 105; por. też uchwałę składu siedmiu sędziów z dnia 26 czerwca 2003r.,

III PZP 22/02, OSNP 2003, Nr 21, poz. 511). Dotyczy to niewykonania (nienależytego wykonania) obowiązków w różnych etapach udostępniania akcji, np. w zakresie wezwania

do składania oświadczeń o zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji (wyrok z dnia 22 sierpnia 2003r., I PK 272/02, OSNP 2004, Nr 17, poz. 296) lub na etapie rozdzielania akcji (uchwała

z dnia 6 lutego 1997r., III ZP 14/96, OSNAPiUS 1997, Nr 18, poz. 334). Odpowiedzialność jest przy tym wiązana nie tyle z utratą prawa do nieodpłatnego nabycia akcji, co z utratą prawa do akcji (wyrok z dnia 10 września 2004r., I PK 441/03, Gazeta Prawna 2004, nr 185, s. 25; wyrok z dnia 9 grudnia 2003r., I PK 75/03, Monitor Prawa Pracy 2004, Nr 6, poz. 6). Zostało to jednoznacznie stwierdzone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 22 sierpnia 2003r. (I PK 272/02, OSNP 2004, Nr 17, poz. 296), według którego nienależyte wykonanie obowiązku niezwłocznego wezwania uprawnionych pracowników do składania oświadczeń

o zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji może uzasadniać żądanie naprawienia szkody powstałej wskutek utraty prawa do akcji, ze względu na przekroczenie terminu do złożenia tego oświadczenia (por. także stanowisko wyrażone w

uchwale siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2008r., II PZP 10/08, OSNP 2009, nr 9-10, poz.112).

Stosownie do treści przepisu art. 36 ust. 1 ustawy o komercjalizacji, uprawnionym pracownikom przysługuje prawo do nieodpłatnego nabycia akcji objętych przez Skarb Państwa w dniu wpisania spółki do rejestru. Warunkiem skorzystania z tego prawa jest - zgodnie z art. 38 ust. 1 tej ustawy - złożenie przez uprawnionych pracowników pisemnego oświadczenia o zamiarze nabycia akcji, przy czym niezłożenie tego oświadczenia powoduje utratę prawa do nieodpłatnego nabycia akcji. Definicję uprawnionych pracowników zawiera art. 2 pkt 5 ustawy. Szczegółowe zasady podziału uprawnionych pracowników na grupy, ustalania liczby akcji przypadających na każdą z tych grup oraz trybu nabywania akcji przez uprawnionych zostały określone w rozporządzenia Ministra Skarbu Państwa z dnia 3 kwietnia 1997r. w sprawie szczegółowych zasad podziału uprawnionych pracowników na grupy, ustalania liczby akcji przypadających na każdą z tych grup oraz trybu nabywania akcji przez uprawnionych pracowników (Dz. U. Nr 33, poz. 200, dalej jako rozporządzenie).

Według treści § 3 powołanego rozporządzenia Minister niezwłocznie po sporządzeniu aktu komercjalizacji wezwie uprawnionych pracowników do składania oświadczeń, o których mowa w § 4 ust. 1. (ust. 1). Wezwania dokonuje się przez ogłoszenie w dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym i dzienniku lokalnym oraz przez wywieszenie ogłoszenia w siedzibie spółki i we wszystkich jej zakładach lub oddziałach. Wezwanie może być także rozpowszechniane w inny zwyczajowo przyjęty sposób (ust. 2).

Przy czym z § 2 ust. 2 rozporządzenia wynika, że zaliczenie uprawnionych pracowników do poszczególnej grupy ze względu na staż pracy następuje na podstawie udokumentowanego okresu zatrudnienia, potwierdzonego zaświadczeniami wydanymi przez komercjalizowane przedsiębiorstwo i spółkę powstałą w wyniku komercjalizacji tego przedsiębiorstwa.

Zgodnie bowiem z § 4 ust. 3 do oświadczenia o zamiarze nabycia akcji uprawniony pracownik powinien dołączyć zaświadczenie o okresie zatrudnienia w przedsiębiorstwie państwowym do dnia jego komercjalizacji.

W procesie nieodpłatnego udostępniania akcji, obowiązki i czynności z nim związane zostały zatem podzielone między reprezentującego Skarb Państwa Ministra Skarbu Państwa oraz spółkę powstałą w wyniku komercjalizacji, a ich wykonanie ma służyć realizacji prawa osób uprawnionych do ich nieodpłatnego nabycia. Według powyżej cytowanego rozporządzenia, spółkę obciążają więc jej „własne” obowiązki w postaci: wydania zaświadczeń o okresie zatrudnienia decydującego o zaliczeniu danego pracownika do odpowiedniej grupy osób uprawnionych pod względem liczby akcji (§ 2 pkt 2 rozporządzenia), przyjęcia zaświadczeń o okresie zatrudnienia w przedsiębiorstwie państwowym do dnia jego komercjalizacji oraz w spółce powstałej w wyniku komercjalizacji (§ 4 ust. 3 i § 8 ust. 3), sporządzenia list uprawnionych pracowników oraz ich wywieszenia (§ 6 ust. 1 i § 8 ust. 6), rozpatrzenia reklamacji dotyczących pominięcia osób uprawnionych na liście lub sprostowania danych dotyczących okresu zatrudnienia w komercjalizowanym przedsiębiorstwie oraz w spółce powstałej w wyniku komercjalizacji (§ 7 ust. 1 i § 8 ust. 4), które wyczerpuje tok reklamacji (§ 7 ust. 2).

Z przytoczonej wyżej treści § 2 ust. 2 rozporządzenia wynika zatem w sposób jednoznaczny, że pozwana była z mocy prawa zobowiązana do wydania - a więc bez konieczności składania przez uprawnionego pracownika odrębnego wniosku w tym przedmiocie - zaświadczenia o okresie zatrudnienia u pozwanej. Przy czym podkreślić należy, że według § 4 ust. 3 rozporządzenia, warunkiem koniecznym do skutecznego złożenia przez uprawnionego pracownika oświadczenia o zamiarze nabycia akcji było właśnie jednoczesne dołączenie zaświadczenia o okresie zatrudnienia w przedsiębiorstwie państwowym do dnia jego komercjalizacji. Niezłożenie tego oświadczenia powoduje zaś utratę prawa do nieodpłatnego nabycia akcji.

Powyższy obowiązek pozwanej był niezależny od obowiązku informacyjnego

w zakresie wezwania uprawnionych pracowników do składania oświadczeń o zamiarze nabycia akcji, scedowanego na pozwaną przez Ministra Skarbu Państwa na mocy umowy (...) z dnia 20 sierpnia 1997r. i aneksów do tej umowy z dnia 22 września 1997r.

i 4 sierpnia 2011r. (k. 348-352 a.s.).

Mając na względzie powyższe, zauważyć należy w tym miejscu, że nawet jeśli w umowie zlecenia z dnia 20 sierpnia 1997r. Minister Skarbu Państwa przekazał pozwanej spółce wykonanie nie tylko należących do niego czynności, ale również wykonanie czynności należących z mocy prawa do tej Spółki (§ 2 pkt 3 wydawania uprawnionym pracownikom zaświadczeń o okresie zatrudnienia), należy przyjąć, że realizowała ona w tym zakresie własne obowiązki nałożone prawem (tak między innymi w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2000r. I PKN 529/2000 OSNAPiUS 2002/7 poz. 163 oraz wyroku Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2004r., I PK 291/2003 OSNP 2004/23 poz. 397).

W związku z tym, Sąd dokonał analizy odpowiedzialności pozwanej spółki pod kątem zaistnienia przesłanek odpowiedzialności kontraktowej z art. 471 k.c. według, którego dłużnik obowiązany jest do naprawienia szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chyba że niewykonanie lub nienależyte wykonanie jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi.

Zgodnie z regułą z art. 6 k.c., na wierzycielu spoczywa ciężar dowodu, co do trzech okoliczności: dłużnik nie wykonał zobowiązania lub wykonał je nienależycie, wierzyciel poniósł szkodę majątkową, pomiędzy tymi okolicznościami istnieje adekwatny związek przyczynowy. Ponadto wierzyciel musi także udowodnić okoliczność, że zobowiązanie - i to o określonej treści - w ogóle istniało. Jednakże zaistnienie i udowodnienie przez wierzyciela tych wszystkich przesłanek jeszcze nie prowadzi do przypisania dłużnikowi odpowiedzialności kontraktowej, ponieważ ich wykazanie rodzi z kolei możliwość egzoneracji dłużnika zgodnie z art. 471 k.c. Orzecznictwo sądowe stoi na stanowisku, że ciężar udowodnienia istnienia związku przyczynowego między nienależytym wykonaniem zobowiązania przez pozwanego, a powstałą szkodą w świetle art. 6 k.c., spoczywa na wierzycielu, jako na osobie, która z tychże faktów wywodzi skutki prawne (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2004r., I CK 281/04, LEX nr 146366). Wierzyciela nie obciąża natomiast obowiązek udowodnienia winy dłużnika w niewykonaniu, bądź nienależytym wykonaniu zobowiązania, gdyż konstrukcja odszkodowawczej odpowiedzialności kontraktowej oparta jest na zasadzie winy domniemanej i to dłużnika obciąża ciężar udowodnienia, że niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania jest następstwem okoliczności, za które nie ponosi odpowiedzialności. Przyjęcie odpowiedzialności dłużnika na podstawie art. 471 k.c. nie jest uzależnione od udowodnienia przez wierzyciela, że nienależyte wykonanie zobowiązania jest następstwem okoliczności, za które dłużnik ponosi odpowiedzialność. To na dłużniku - żeby skutecznie uwolnić się od odpowiedzialności - spoczywa udowodnienie, że nienależyte wykonanie przez niego zobowiązania jest następstwem okoliczności, za które nie ponosi on odpowiedzialności (por. wyrok Sądu Najwyższego z 19 stycznia 2002r., V CKN 630/00 - LEX nr 54329).

Odnosząc powyższe uwagi do rozpoznawanej sprawy należy stwierdzić - w kontekście dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych - że strona pozwana nie wykonała obowiązku nałożonego na nią przepisami prawa, tj. nie wydała zgodnie z treścią § 2 ust. 2 rozporządzenia powodowi jako uprawnionemu pracownikowi, zaświadczenia o okresie zatrudnienia u pozwanej do dnia jej komercjalizacji.

Z okoliczności niniejszej sprawy wynika bowiem, że pozwana ograniczyła się jedynie do akcji informacyjnej, polegającej między innymi na zamieszczeniu szeregu ogłoszeń wzywających do złożenia oświadczenia o woli nieodpłatnego nabycia akcji w prasie lokalnej i ogólnokrajowej. Ogłoszenia tej treści były również rozpowszechniane za pomocą radia i Internetu.

Dopiero zatem osoby, które zgłosiły się w wyniku powyższych ogłoszeń do pozwanej, celem złożenia oświadczenia o woli nabycia akcji, dowiadywały się czy w ogóle są pracownikami uprawnionymi do tychże nieodpłatnych akcji, w myśl art. 36 ust. 1 w związku z art. 2 pkt 5 ustawy o komercjalizacji. Wówczas bowiem otrzymywali zaświadczenia od pozwanej o okresie zatrudnienia, stanowiące podstawę do ustalenia, czy są uprawnionymi pracownikami, a zarazem umożliwiające skuteczne złożenie oświadczenia, stosownie do regulacji § 4 ust. 3 rozporządzenia.

Powyższy sposób realizacji zobowiązania przez pozwaną należy ocenić poprzez pryzmat art. 354 § 1 k.c., według którego dłużnik powinien wykonać zobowiązanie zgodnie z jego treścią i w sposób odpowiadający jego celowi społeczno-gospodarczemu oraz zasadom współżycia społecznego, a jeżeli istnieją w tym zakresie ustalone zwyczaje - także w sposób odpowiadający tym zwyczajom.

Oznacza to, że wykonanie zobowiązania powinno być nie tylko zgodne z jego treścią, ale także nastąpić w sposób odpowiadający celowi społeczno-gospodarczemu, zasadom współżycia społecznego oraz zwyczajom (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 12 września 2000r., I PKN 529/00 - OSNAPIUS 2002, nr 7 poz. 163 oraz z dnia 22 sierpnia 2003r., I PK 272/02).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, wskazany wyżej sposób realizacji obowiązku pozwanej w zakresie wydania zaświadczenia o okresie zatrudnienia, nie odpowiada zasadom współżycia społecznego. Pozwana w sposób niebudzący żadnych wątpliwości wiedziała bowiem, że powód jest osobą uprawnioną do nieodpłatnego nabycia jej akcji, a do tego nie było żadnych przeszkód z indywidualnym nawiązaniem kontaktu z powodem. Wniosek taki jednoznacznie wynika z tego, że powód stale utrzymywał z nią kontakt, gdyż pobierał deputat węglowy, a od 1997r., co roku korzystał z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych pozwanej. Nadto powód dysponował mieszkaniem zakładowym pozwanej. Twierdzeniom powoda - w tym zakresie - pozwana nie zaprzeczyła.

Dlatego - w ocenie tutejszego Sądu Apelacyjnego - pozwana, przy zachowaniu należytej staranności, określonej w art. 355 § 1 k.c., przy wykonywaniu swojego zobowiązania w zakresie wydania zaświadczenia, miała obiektywną możliwość wykonania nałożonego na nią obowiązku z § 2 ust. 2 rozporządzenia. Przy czym, jak ustalono, pozwana jednak nie skorzystała z tej możliwości.

Sąd Apelacyjny miał przy tym na uwadze, że powód, będąc byłym pracownikiem pozwanej, a do tego mieszkając od czerwca 1997r. poza Śląskiem, miał ograniczone możliwości uzyskania informacji o tym, że jako uprawniony pracownik do nabycia akcji, może złożyć stosowne oświadczenie o zamiarze ich nabycia. Pracodawca powoda, mając możliwości ustalenia aktualnego miejsca pobytu powoda, mógł w sposób indywidualny wydać mu zaświadczenie, wzywając go jednocześnie do złożenia oświadczenia o zamiarze nabycia akcji. Gdyby dopełnił takiego obowiązku, a powód nie złożył stosownego oświadczenia, bądź z własnej woli, czy też z zaniechania lub z uwagi na fakt, że rodzina zamieszkująca w jego mieszkaniu, nie poinformowała o tym powoda, to wówczas strona pozwana zwolniłaby się z obowiązku należytego wykonania zobowiązania (art. 471 k.c.). Pomiędzy zaniechaniem strony pozwanej (niewydaniem powodowi w sposób należyty zaświadczenia o okresie zatrudnienia), a szkodą, jaką poniósł powód w związku

z niezłożeniem w terminie oświadczenia o woli nabycia udziałów, istnieje związek przyczynowy. Strona pozwana, stosownie do treści przepisu art. 471 k.c., nie wykazała,

że szkoda powoda jest następstwem okoliczności, za które strona pozwana nie ponosi odpowiedzialności. Strona pozwana - jak już zostało wyżej ustalone - z mocy prawa

(§ 2 ust. 2 rozporządzenia) zobowiązana była do wydania zaświadczenia o okresie zatrudnienia u pozwanej, powinna więc była podjąć wszelkie możliwe w okolicznościach niniejszej sprawy działania, aby zobowiązanie to zostało prawidłowo wykonane. Skoro tego nie uczyniła, nie wykonała w sposób prawidłowy nałożonego na nią zobowiązania zgodnie

z art. 471 k.c.

Wskutek niewykonania przez pozwaną obowiązku wydania powodowi zaświadczenia, nie mógł on skutecznie złożyć oświadczenia o nabyciu akcji, co spowodowało z kolei szkodę w postaci utraty prawa do nieodpłatnego nabycia przysługujących mu 217 akcji pozwanej (k. 358-360 a.s.). W związku z tym, odszkodowanie zastępuje główne świadczenie, jakim były akcje pozwanej.

Według zaś art. 363 § 2 k.c., jeżeli naprawienie szkody ma nastąpić w pieniądzu, wysokość odszkodowania powinna być ustalona według cen z daty ustalenia odszkodowania, chyba że szczególne okoliczności wymagają przyjęcia za podstawę cen istniejących w innej chwili.

Data ustalenia odszkodowania w niniejszej sprawie jest data wyrokowania przez Sąd Okręgowy w dniu 9 kwietnia 2015r.

W piśmie procesowym z dnia 29 października 2015r. pozwana wskazała, że na dzień wyrokowania przez Sąd pierwszej instancji, tj. 9 kwietnia 2015r., kurs akcji pozwanej wyniósł 17,08 zł, a zatem wartość 217 akcji wynosiła 3.706,36 zł (k. 345 a.s.).

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 1 i zasądził od pozwanej na rzecz powoda właśnie kwotę 3.706,36 zł tytułem odszkodowania.

W pozostałym zakresie, tj. co do zadośćuczynienia, Sąd Apelacyjny oddalił powództwo, gdyż powód nie wykazał przesłanek odpowiedzialności deliktowej pozwanej, wynikających z art. 415 k.c.

Przesłankami odpowiedzialności z tytułu czynu niedozwolonego są szkoda, bezprawny czyn sprawczy noszący znamiona winy oraz związek przyczynowy pomiędzy tym czynem, a szkodą. Wystąpienie z roszczeniem odszkodowawczym wymaga wykazania przez powoda istnienia wszystkich przesłanek odpowiedzialności strony pozwanej. Żadna z przesłanek opisanych dyspozycją art. 415 nie została przez powoda wykazana.

Zwrócić należy uwagę, że w doktrynie i orzecznictwie przyjmuje się, że niewykonanie zobowiązania samo przez się nie może być uznane za działanie bezprawne w rozumieniu przepisów regulujących odpowiedzialność ex delicto (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego

z dnia: 10 października 1997r., III CKN 202/97, OSNC 1998/3/42 oraz 21 maja 2015r.,

IV CSK 539/14, LEX nr 1682734). Taka kwalifikacja jest uzasadniona tylko wtedy,

gdy jednocześnie następuje naruszenie obowiązku powszechnego, ciężącego na każdym podmiocie. W takim wypadku, Kodeks cywilny dopuszcza zbieg roszczenia z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania i roszczenia z tytułu czynu niedozwolonego, pozostawiając poszkodowanemu wybór jednego z tych roszczeń

(art. 443 k.c.). Wspomniany wybór, który może być dokonany przez samo wskazanie faktów uzasadniających żądanie pozwu, ma dla poszkodowanego doniosłe konsekwencje, ze względu na istotne różnice zachodzące pomiędzy reżimem prawnym odpowiedzialności kontraktowej

i reżimem prawnym odpowiedzialności deliktowej. W piśmiennictwie i orzecznictwie aprobowane jest stanowisko, zgodnie z którym wierzyciel stosunku obligacyjnego, wynikającego z umowy, jest jednocześnie poszkodowanym z tytułu czynu niedozwolonego tylko wówczas, gdy określone zdarzenie, powodujące szkodę, stanowi nie tylko niewykonanie lub nienależyte wykonanie przez dłużnika jego powinności, określonych w stosunku zobowiązaniowym, ale jednocześnie narusza ogólne, obowiązujące powszechnie, wszystkich

i zawsze, nakazy i zakazy wynikające z norm prawa, zasad współżycia społecznego

lub dobrych obyczajów i to bez względu na istniejący między stronami stosunek zobowiązaniowy oraz jego zakres (por. wyrok SN z 10 kwietnia 1974r., I PR 415/73,

OSN 1975, Nr 4, poz. 95; wyrok z 3 czerwca 1981r., IV CR 18/81, LEX nr 8331; wyrok SN

z 10 października 1997r., III CKN 202/97, OSN 1998, Nr 3, poz. 42). W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że utożsamianie każdego naruszenia cudzych praw z czynem niedozwolonym przekreśliłoby sens podziału

źródeł zobowiązań i rodzaju odpowiedzialności, a w pewnym stopniu również znaczenie winy, jako przesłanki odpowiedzialności

(por. uzasadnienie wyroków Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2000r., IV CKN 1159/00, niepubl.; z dnia 19 września 2013r., I CSK 687/12, niepubl.; z dnia 19 września 2013r.,

I CSK 687/12, niepubl. a także wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 3 czerwca 2014r., I ACa 1807/13).

Jako pierwsza musi być zatem badana przesłanka bezprawności, gdyż ustalenie jej braku czyni bezprzedmiotowym rozważanie winy. Na gruncie niniejszej sprawy ustalono, że pozwana nie wykonała ciężącego na niej, z mocy § 2 ust. 2 rozporządzenia, obowiązku wydania zaświadczenia o okresie zatrudnienia.

Uwzględniając zatem powyższe uwagi stwierdzić należy, że brak jest podstaw do przyjęcia bezprawności z uwagi na to, iż niewykonanie przez pozwaną obowiązku, nie stanowiło jednocześnie naruszenia obowiązku powszechnego, ciężącego na każdym podmiocie. Bezprzedmiotowym stało się więc analizowanie pozostałych przesłanek odpowiedzialności deliktowej.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na mocy art. 385 k.p.c. oddalił apelację powoda w pozostałej części, jako bezzasadną (pkt 2).

Natomiast odnosząc się do żądania strony pozwanej obciążenia powodów kosztami procesu w postępowaniu apelacyjnym, Sąd II instancji uznał, że w niniejszej sprawie wystąpiły przesłanki pozwalające na odstąpienie od takowego obciążania.

Zgodnie z art. 102 k.p.c. - w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami.

W szczególności, za wypadek szczególnie uzasadniony należy uznać sytuację, w której powód - pracownik dochodzi roszczeń ze stosunku pracy, przy czym jest subiektywnie (choć niesłusznie) przekonany o zasadności swoich żądań (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 1970r., sygn. akt: III PRN 83/70; LEX nr 14091). Za taką przesłankę powszechnie uważana jest również zła sytuacja majątkowa i trudna sytuacja rodzinna strony przegrywającej, wyrażająca się w niemożności zwrotu kosztów procesu stronie przeciwnej, bez uszczerbku koniecznego utrzymania siebie i rodziny

(por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 sierpnia 2010r. (sygn. akt: I CZ 51/10, LEX nr 737252) oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2011r., sygn. akt V CZ 107/10; LEX nr 786400). Właśnie taki wypadek miał miejsce w niniejszej sprawie, albowiem powód znajduje się w trudnej sytuacji majątkowej (powód jest osobą całkowicie niezdolną do pracy i otrzymującą z tego tytułu niewielką rentę, w związku ze swoją trudną sytuacją finansową, korzysta stale z pomocy socjalnej pozwanej).

Ponadto powód dochodził od byłego pracodawcy roszczeń ze stosunku pracy, będąc subiektywnie przekonany o zasadności swojego powództwa, które okazało się ostatecznie w części uzasadnione.

Kierując się przedstawionymi okolicznościami oraz własnym poczuciem sprawiedliwości i zasadami współżycia społecznego, Sąd Apelacyjny na mocy art. 102 k.p.c. orzekł, jak w punkcie 3 wyroku.

/-/SSA M.Żurecki /-/SSA M.Procek /-/SSA J.Pietrzak

Sędzia Przewodniczący Sędzia

JR